

Asia: VN/10478/2019 ja VM089:00/2019

Suomen julkisten hankintojen kansallinen strategia

Yleiset kansalliseen hankintastrategiaan liittyvät kysymykset

1. Onko kansallinen hankintastrategia tarpeellinen?

On

2a. Valitkaa tärkein tahtotila organisaationne näkökulmasta.

Toimivat palvelut, laatu, osallisuus, markkinat

Jos haluatte, voitte esittää perustelut, miksi valitsitte ko. tahtotilan?

Tämän tahtotilan painottaminen mahdollistaa markkinavuoropuhelun kehittämisen ja pk-yritysten osallistumismahdollisuuksien edistämisen

2b. Valitkaa toiseksi tärkein tahtotila organisaationne näkökulmasta.

Strateginen johtaminen

Jos haluatte, voitte esittää perustelut, miksi valitsitte ko. tahtotilan?

Koska resurssit strategiseen suunnitteluun ovat yleensä vähäiset, yhteiset mallit esim. toimittajayhteistyölle sekä hankintatoimen tavoitteiden asetannalle ja mittaamiselle olisivat tervetulleita

2c. Valitkaa kolmanneksi tärkein tahtotila organisaationne näkökulmasta

Tiedolla johtaminen, vaikuttavuus

Jos haluatte, voitte esittää perustelut, miksi valitsitte ko. tahtotilan?

Tämän tahtotilan painottaminen kiinnittää huomion tarpeeseen lisätä datan keräämistä sekä erityisesti sen jakamista ja hyödyntämistä

3. Onko organisaationne valmis sitoutumaan kansallisen julkisten hankintojen strategian tavoitteiden edistämiseen?

Kyllä, kaikkiin tavoitteisiin

4. Onko luonnos kansallisesta hankintastrategiasta toteuttamiskelpoinen?

Pääosin kyllä

5. Minkä tahtotilan tavoitteiden toteutuminen vaatisi eniten panostusta organisaatiossanne?

Strateginen johtaminen

Perustelut miksi

Strategisen johtamisen kehittäminen vaatii huomattavia resursseja ja on siksi erityisen haastavaa

Strateginen johtaminen -tahtotila: Hankintoja johdetaan strategisena toimintona ja hankintojen potentiaali hyödynnetään tavoitteiden saavuttamisessa

Lausuntonne Strateginen johtaminen –tahtotilasta, yleiset huomiot

-

1. Hankintayksiköt tunnistavat strategisesti merkittävimmät hankintakokonaisuudet ja edistävät strategisten tavoitteidensa saavuttamista hankintojen avulla

Tämä on tärkeää, jotta hankinnat nähdään ja suunnitellaan pitkäjänteisesti ja strategisesti osana isompaa kokonaisuutta.

2. Hankintoja johdetaan kansallisesti ja hankintayksikötasolla ammattimaisesti koko elinkaaren ajan

Tarvitaan vahvaa ja tavoitteellista hankintaosaamista, johon sisältyy näkemys siitä, mikä on kansallinen etu pitkällä aikavälillä, ja miten tuetaan Suomen kasvua, kilpailukykyä ja hyvinvointia.

3. Hankinnoissa varaudutaan riittävällä tavalla häiriötilanteisiin sekä normaali- että poikkeusoloissa

Kansallisten kyvykkyyksien, kapasiteetin ja valmiuksien kestävä ja pitkäjänteinen kehittäminen tulee olla lähtökohtana niillä alueilla, jotka tunnistetaan huoltovarmuuden kannalta keskeisiksi.

4. Hankinnat ovat osa organisaatioiden tulos- ja omistajaohjausta

-

Kommenttinne Strateginen johtaminen –tahtotilan toimenpide-ehdotuksista. Minkälaisella tekemisellä saavuttaisimme parhaiten esitetyt tavoitteet?

-

Kyvykkyydet -tahtotila: Tehdään julkiset hankinnat ammattimaisesti ja osaamista jatkuvasti kehittäen

Lausuntonne Kyvykkyydet –tahtotilasta, yleiset huomiot

Kyvykkyyksien systemaattinen ja pitkäjänteinen kehittäminen on tärkeää, ja kyvykkyydet tulee nähdä strategisena osana sisällöllisten tavoitteiden edistämistä.

1. Kokonais kuvan saaminen julkisten hankintojen osaamistasosta Suomessa

Kokonaiskuvan muodostaminen on tärkeää, lisäksi tarvitaan sen tunnistamista, minkälaisia osaamisalueita hankintoihin liittyy ja minkälaista osaamista tarvitaan milläkin sektorilla, ja miten näihin osaamistarpeisiin vastataan mahdollisimman kustannustehokkaasti ja kunkin alueen sisällöllisiä tavoitteita edistäen.

2. Julkisiin hankintoihin liittyvän osaamisen ylläpitäminen ja kehittäminen sekä strategisella että operatiivisella tasolla

Hankintaosaamisen tason ja tarpeiden arviointiin tulee olla selkeät kriteerit, jotka tukevat yhteisiä tavoitteita ja yhteiskunnan kokonaisuutta.

3. Hankintoihin liittyvän koulutuksen lisääminen

Koulutusta tulee lisätä siellä, missä on tarpeita. Hankintaosaamisen merkitys kokonaisuuden kannalta tulee huomioida koulutusten ja niiden kohderyhmien suunnittelussa.

4. Pysyvän julkisiin hankintoihin liittyvän vaikuttavan ja laadukkaan tutkimustoiminnan varmistaminen

Tämä on tärkeä osa hankintaosaamisen kehittämistä.

Kommenttinne Kyvykkyydet –tahtotilan toimenpide-ehdotuksista. Minkälaisella tekemisellä saavuttaisimme parhaiten esitetyt tavoitteet?

-

Tiedolla johtaminen, vaikuttavuus -tahtotila: Suomi on edelläkävijä hankintojen tiedolla johtamisessa ja vaikuttavuuden kehittämisessä

Lausuntonne Tiedolla johtaminen, vaikuttavuus –tahtotilasta, yleiset huomiot

-

1. Suomi on edelläkävijä tietojen hyödyntämisessä

Suomi on jo nyt edelläkävijä yhteiskunnallisten tietovarantojen kehittämisessä ja hyödyntämisessä - tätä osaamista tulee hyödyntää myös tällä alueella. Vaikuttavuuden arviointi on erittäin tärkeää, jotta hankintoja voidaan tarkastella kokonaisvaltaisesti ja strategisesti. Julkisten hankintojen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tulee näkyä myös lainsäädännön kehittämisessä.

2. Luodaan parempia edellytyksiä vaikuttavuuden mittaamiselle ja edistetään vaikuttavuusperusteisia hankintoja

Eryteisesti yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja yhteiskuntavastuun näkökulmasta tulee varmistaa julkisten hankintojen laatu, ja sen arviointiin tulee olla tarvittavat mekanismit.

3. Hankintoja koskevaa vaikuttavuutta arvioidaan eri tasoilla

-

Kommenttinne Tiedolla johtaminen, vaikuttavuus –tahtotilan toimenpide-ehdotuksista. Minkälaisella tekemisellä saavuttaisimme parhaiten esitetyt tavoitteet?

-

Toimivat palvelut, laatu, osallisuus, markkinat -tahtotila: Tehdään toimivia ja laadukkaita hankintoja osallistavasti sekä markkinoiden elinvoimaisuutta edistäen

Lausuntonne Toimivat palvelut, laatu, osallisuus, markkinat –tahtotilasta, yleiset huomiot

-

1. Hankintayksiköillä on edellytykset markkinoiden hyödyntämiseen

Hankintayksiköillä tulee olla edellytykset markkinoiden hyödyntämiseen aina silloin, kun se on mahdollista ja tarkoituksenmukaista.

2. Julkiset hankinnat ovat houkuttelevia erilaisille tarjoajille

Eryteisesti pk-sektorin toimijoiden mahdollisimman hyvä pääsy markkinoille tulee varmistaa. Nykyinen hankintalainsäädäntö ei kaikilta osin tue tätä, ja siksi lainsäädännöllisten esteiden kartoittaminen ja purkaminen on tärkeää. Esimerkiksi sidosyksikköjen toiminnan rajoittaminen voi joissain tapauksissa rajoittaa tai jopa estää yritysten pääsyn markkinoille.

3. Hankinnat suunnitellaan tarvelähtöisesti ja osallistavasti loppukäyttäjää kuunnellen

Loppukäyttäjänäkökulma on erittäin keskeinen, ja suunnittelussa tulee tunnistaa ne alueet, joissa loppukäyttäjän osallistaminen on tarpeellista ja lisäarvoa tuottavaa.

Kommenttinne Toimivat palvelut, laatu, osallisuus, markkinat –tahtotilan toimenpide-ehdotuksista. Minkälaisella tekemisellä saavuttaisimme parhaiten esitetyt tavoitteet?

-

Innovaatiot -tahtotila: Hankitaan innovaatioita haasteiden ratkaisemiseksi sekä tehdään hankintoja kokeilevasti ja kehitysmuotoisesti.

Lausuntonne Innovaatiot –tahtotilasta, yleiset huomiot

-

1. Kehitysmuotoisesti ajatteleva ja rohkeasti toimiva julkinen sektori, joka hyödyntää innovatiivisia julkisia hankintoja kehityshaasteiden ratkaisemisessa

Toimintatapojen kehittäminen ennakkoluulottomasti ja horisontaalisesti, sektorien välisten siilojen purkaminen, sekä avoimuus ja läpinäkyvyys ovat keskeisiä osatekijöitä innovatiivisuuden edistämässä.

2. Luodaan edellytyksiä julkisen sektorin ja yritysten väliselle yhteistoiminnalle ja vuorovaikutukselle sekä edistetään innovatiivisen markkinan syntymistä

Innovaatioekosysteemien syntyminen sekä julkisen ja yksityisten sektorin yhteistyö ja yhteiskehittäminen on Suomen kilpailukykyyn kannalta tärkeää, ja tämän osalta tulee kartoittaa ja

purkaa lainsäädännölliset esteet. Hankinnoissa tulee aina pyrkiä löytämään yksityisen ja julkisen erityiset sektorin vahvuudet, ja hyödyntämään niitä siten, että ne voivat aidosti täydentää toisiaan. Kansainvälistä yhteistyötä tulee lisätä.

3. Saadaan aikaan vaikuttavuutta innovatiivisilla hankinnoilla. Lisätään innovatiivisten hankintojen määrää 10 %:iin kaikista hankinnoista

Tämän tavoitteen osalta tulee kiinnittää huomiota siihen, miten siihen aidosti päästään, eli määrällisen mittarin lisäksi tarvitaan laadullisia mittareita.

Kommenttinne Innovaatiot –tahtotilan toimenpide-ehdotuksista. Minkälaisella tekemisellä saavuttaisimme parhaiten esitetyt tavoitteet?

-

Taloudellinen kestävyys -tahtotila: Hankinnoilla edistetään julkisen talouden kestävyttä yhteiskuntavastuullisesti

Lausuntonne Taloudellinen kestävyys –tahtotilasta, yleiset huomiot

-

1. Torjutaan hankinnoilla harmaata taloutta ja edistetään verovastuullisuutta

Tärkeää on avoimuuden ja läpinäkyvyyden edistäminen.

2. Julkiset hankinnat ovat suunnitelmallisia ja kustannustehokkaita

Julkisten hankintojen tulee olla mahdollisimman suunnitelmallisia ja kustannustehokkaita - tässä tulee huomioida nimenomaan yhteiskunnallinen vaikuttavuus, ympäristötekijät sekä Suomen kilpailukyky pitkällä aikavälillä. Tässä yhteydessä on syytä tarkastella myös lainsäädännön muutostarpeita ja sitä, palveleeko nykyinen lainsäädäntö Suomen etuja pitkällä aikavälillä. Esimerkiksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016) annettu laki (hankintalaki) tuli voimaan 1.1.2017, ja sen mukaan sidosyksikkö saa harjoittaa ainoastaan marginaalisesti liiketoimintaa (5 % ja 500 000 euroa liikevaihdostaan) muiden tahojen kuin niiden hankintayksiköiden kanssa, joiden määräysvallassa se on. Euroopan unionin hankintadirektiivin mukainen ulosmyyntiraja on 20 % liikevaihdosta. Aiemman hankintalain aikana sallittu ulosmyynti oli 10 % liikevaihdosta. Suomea ja Puolaa lukuun ottamatta muut EU-jäsenmaat noudattavat kansallisessa lainsäädännössä EU:n hankintadirektiivissä asetettua 20 % ulosmyyntirajaa ja näin ollen suomalaiset sidosyksiköt ovat EU:n sisämarkkinoilla eriarvoisessa asemassa muiden jäsenvaltioiden vastaavien toimijoiden kanssa. Tämä muodostaa esteitä mm. EU-rahoituksen kotiuttamiselle. Sidosyksikköjen tarkastelu homogeenisena ryhmänä lainsäädännössä on Suomen kilpailukyvyn kannalta ongelmallista, sillä sääntely ei huomioi sidosyksikköjen ja niiden toiminnan välisiä eroavaisuuksia, ja näin ollen estää osan sidosyksiköistä potentiaalisen hyödyntämisen myös siitä näkökulmasta, miten nimenomaan markkinat saadaan toimimaan mahdollisimman hyvin tietyillä alueilla, ja mitkä ovat suomalaisten pk-yritysten mahdollisuudet päästä markkinoille. Siksi on tärkeää, että hankintalainsäädännön vaikutuksista tehdään strategialuonnoksessa mainittu kattava selvitys, jossa tunnistetaan sidosyksikkökentän moninaisuus ja käydään sidosyksiköiden asemaa perusteellisesti läpi nimenomaan suomalaisen yhteiskunnan kilpailukyvyn ja kustannustehokkuuden näkökulmasta.

3. Vähennetään julkisten hankintojen hankinta- ja prosessikustannuksia

Prosessikustannusten vähentäminen on kannatettavaa, esimerkiksi riskorekisteriotteiden tarkastusprosessi on nykymuodossaan hankintayksiköille ja toimittajille hallinnollisesti raskas ja aiheuttaa merkittävästi lisätyötä.

Kommenttinne Taloudellinen kestävyys –tahtotilan toimenpide-ehdotuksista. Minkälaisella tekemisellä saavuttaisimme parhaiten esitetyt tavoitteet?

-

Sosiaalinen kestävyys -tahtotila: Hankinnoilla edistetään julkisen talouden kestävyyttä yhteiskuntavastuullisesti

Lausuntonne Sosiaalinen kestävyys –tahtotilasta, yleiset huomiot

Tämä on kaiken kaikkiaan erittäin tärkeä näkökulma, jonka tulee sisältyä läpileikkaavana periaatteena kaikkeen hankintatoimintaan.

1. Edistetään heikommassa työmarkkina-asemassa olevien työllistymistä siihen soveltuviissa hankinnoissa

-

2. Hankinnoissa edistetään ihmisoikeuksien ja työelämän perusoikeuksien huomioimista

-

Kommenttinne Sosiaalinen kestävyys –tahtotilan toimenpide-ehdotuksista. Minkälaisella tekemisellä saavuttaisimme parhaiten esitetyt tavoitteet?

-

Ekologinen kestävyys -tahtotila: Suomi on ekologisten hankintojen suunnannäyttäjä

Lausuntonne Ekologinen kestävyys –tahtotilasta, yleiset huomiot

Suomen tulee profiloitua vihreän kasvun edelläkävijänä myös julkisten hankintojen osalta. Tämän tulee läpileikkaavasti näkyä julkisten hankintojen tavoitteissa, kriteereissä ja mittareissa.

1. Suomen julkiset hankinnat tukevat Suomen hiilineutraalisuustavoitetta 2035 ja kiertotalouden toteuttamista

-

2. Suomen julkiset hankinnat tukevat luonnon monimuotoisuuden säilymistä

-

3. Suomen julkiset elintarvike- ja ruokapalveluhankinnat edistävät kestäväää ruokahuoltoa ja hankinnoissa käytetään kestävästi ja vastuullisesti tuotettuja elintarvikkeita

-

Kommenttinne Ekologinen kestävyys –tahtotilan toimenpide-ehdotuksista. Minkälaisella tekemisellä saavuttaisimme parhaiten esitetyt tavoitteet?

Hankintojen kriteereiden ja mittareiden tulee systemaattisesti kannustaa ekotehokkuuteen, kustannustehokkuuteen ja ympäristöystävällisyyteen.

Muuta

Mitä muuta haluatte vielä lausua?

Julkisten hankintojen strategia on hyvä ja kannatettava asia, ja ehdotetut tahtotilat ja toimenpiteet oikeansuuntaisia. Erityisesti tarvitaan strategista, horisontaalista kokonaisnäkemystä hankinnoista ja niiden yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta, ja lähtökohtana tulee olla suomalaisen yhteiskunnan pitkän aikavälin etu. Hankintojen strategisuus ja kokonaistaloudellisuus, tiedolla johtaminen ja digitalisaation hyödyntäminen, ekologinen kestävyys, innovatiivisuus, yksityisen ja julkisen sektorin vuorovaikutus, sekä huoltovarmuus ja poikkeusoloihin varautuminen ovat kaikki erittäin keskeisiä näkökulmia. Nämä asiat tulee huomioida myös lainsäädännön muutostarpeiden tarkastelussa, ja lainsäädännölliset esteet innovatiiviselle, kestäväälle ja kustannustehokkaalle hankintatoiminnalle tulee purkaa.

Tuomikorpi Satu
CSC - Tieteen tietotekniikan keskus Oy